

L'impacte econòmic de la immigració

Quin és l'impacte de la immigració? Els efectes econòmics i socials de la immigració al país de destinació són múltiples, i abordar totes les seves dimensions és com obrir la caixa de Pandora. Per aquest motiu, lluny de pretendre fer un repàs exhaustiu de tots els àmbits en què la immigració pot tenir un impacte rellevant, el present article centra l'anàlisi en un dels elements més importants: els efectes sobre el mercat laboral. També s'apunta, breument, l'impacte que els fluxos migratoris poden tenir en altres dues dimensions: l'ús dels recursos públics i la cohesió social.

Des del punt de vista del mercat laboral, se sol simplificar l'arribada d'immigrants en una economia com un augment de l'oferta de treball i, per tant, com un xoc que exerceix pressió a la baixa sobre els salaris dels nadius. No obstant això, l'estructura productiva d'un país és molt més complexa, i això fa que aquesta conclusió, en general, no sigui vàlida.

En primer lloc, no tots els treballadors d'un país són iguals, com tampoc ho són tots els immigrants. En aquest sentit, els efectes de l'arribada d'una onada d'immigració sobre els treballadors del país de destinació dependrà tant de les qualitats i de les capacitats dels seus treballadors com de les dels immigrants. En particular, els treballadors amb característiques semblants a les dels immigrants (substituts) tenen més possibilitats que el seu salari sigui pressionat a la baixa.¹ Així, per a aquest segment de treballadors, l'arribada d'immigrants equival a un augment d'oferta. En canvi, si les característiques del treballador nadiu són molt diferents de les dels immigrants, pot ser que la seva situació millori amb la seva arribada (efecte de complementaritat). Aquest ha estat el cas de moltes dones amb nivells alts d'educació (*skilled*, en anglès) als països desenvolupats, que han pogut augmentar les hores de treball remunerat i prosperar en la seva carrera professional gràcies a la major oferta de serveis domèstics (en especial, atenció als nens i a la gent gran) afavorida pels fluxos migratoris.² Per tant, per al conjunt de treballadors d'un país, l'efecte de l'arribada de treballadors d'altres països serà globalment positiu si els beneficis per als treballadors que guanyen amb l'arribada són superiors als costos que suporten els qui perden.³

Malgrat que hi ha nombrosos estudis que intenten estimar l'impacte de l'arribada de treballadors forans sobre el mercat laboral del país de destinació, costa molt que els principals experts en la matèria assoleixin una posició consensuada. Un dels motius de la falta d'acord rau en la dificultat d'aïllar l'efecte de la immigració del d'altres factors que poden afectar el mercat laboral de forma contemporània, com la tecnologia, la globalització o el cicle econòmic mateix.

Per al cas dels EUA, país que centra la majoria d'estudis, hi ha dues posicions oposades: els qui consideren que la immigració ha reduït els salaris dels treballadors nord-americans i els qui defensen que l'impacte ha estat negligible. Per exemple, David Card, professor de Berkeley i un dels màxims experts en la matèria, conclou que la immigració no ha afectat de manera significativa els treballadors nord-americans de cap tipus. En canvi, George Borjas, professor de Harvard i referent de la posició contrària, considera que els salaris dels treballadors nord-americans amb un nivell educatiu més baix (*unskilled*, en anglès) han caigut de manera substancial a conseqüència dels fluxos migratoris.⁴ Segons Borjas, la immigració incrementa la mobilitat dels treballadors nord-americans (dins i fora del propi país) i l'impacte de la immigració en els salaris d'aquests treballadors és significatiu i cal tenir-lo en compte. No obstant això, sembla que altres estudis més recents, que sí tenen en compte l'efecte apuntat per Borjas, confirmen la tesi de Card d'efectes modestos sobre els salaris.⁵

En concret, David Card argumenta que l'arribada de treballadors estrangers amb nivell educatiu baix als EUA ha estat absorbida sense vaivens en els salaris gràcies a l'ajust de les tècniques de producció. La idea d'aquest mecanisme és senzilla: la producció d'un bé agrícola, per exemple, es pot realitzar mitjançant diverses combinacions de factor treball i factor capital, i cada país escull el *mix* adequat en funció de l'abundància de cada factor. Això és evident quan comparem com es produeix un bé agrícola en un país avançat i en un país emergent: en termes relatius, la producció agrícola és més intensiva en maquinària als països avançats que als emergents. De la mateixa manera, quan un país com els EUA rep una onada d'immigració poc qualificada, pot ser absor-

1. Pot també afectar la seva taxa d'ocupació si la pressió a la baixa sobre el salari el situa en un rang en què els nadius prefereixen no treballar.

2. Per al cas espanyol, vegeu Farré, L. i Ortiga, F. (2011), «Immigration, family responsibilities and the labor supply of skilled native women», *The BE Journal of Economic Analysis & Policy*, 11(1).

3. Si els immigrants tinguessin les mateixes qualificacions que els treballadors nadius, els salaris es poden veure afectats a curt termini, però, a la llarga, aquest efecte tendirà a diluir-se amb l'augment de la capacitat productiva del país.

4. Vegeu Card, D. (2005), «Is the new immigration really so bad?», *The Economic Journal*, 115(507), F300-F323, i Borjas, G. J. (2006), «Native internal migration and the labor market impact of immigration», *Journal of Human Resources*, 41(2), 221-258.

5. Vegeu Ottaviano, G. I. i Peri, G. (2012), «Rethinking the effect of immigration on wages», *Journal of the European Economic Association*, 10(1), 152-197.

bida mitjançant un lleuger canvi en la intensitat dels factors de producció, en aquest cas, augmentant la intensitat del factor «treballador poc qualificat» enfront del factor «maquinària». Així, la pressió a la baixa sobre els salaris que exerceix la major oferta de treballadors poc qualificats queda compensada per la pressió a l'alça, fruit d'una demanda més elevada que exerceixen els sectors que volen aprofitar la major abundància d'aquests treballadors.⁶

Els economistes que defensen que l'impacte de la immigració sobre els salaris ha estat escàs argumenten que hi ha un altre mecanisme que el facilita, l'anomenat «canvi en el mix de producció». En concret, s'ha observat que els països receptors d'importants fluxos migratoris canvien la composició dels béns produïts, amb un augment de la producció dels béns amb un ús més intensiu del tipus de treballador que arriba. D'aquesta forma, tal com succeeix amb el mecanisme anterior, oferta i demanda s'ajusten i deixen els salaris gairebé inalterats.

Fora del perímetre del mercat laboral, una altra àrea que sol centrar l'atenció quan s'analitza l'impacte de la immigració és la competència que exerceixen els immigrants en l'ús dels serveis públics. No obstant això, com en el pla laboral, cal valorar de forma adequada tots els factors. En alguns casos, pot ser que hi hagi nadius perjudicats per l'arribada dels immigrants. Un exemple paradigmàtic és l'efecte desplaçament (*crowding out effect*, en anglès) que poden patir els nadius més pobres en l'accés a l'habitatge social. No obstant això, l'entrada d'immigrants també sol anar acompanyada d'un augment de l'activitat econòmica i, per tant, de la recaptació. Així, un estudi recent de l'OCDE mostra que, quan es tenen en compte tots els factors, l'efecte total de la immigració sobre els comptes públics dels països receptors és nul.⁷

L'anàlisi de l'impacte de la immigració no es pot tancar sense esmentar un dels temes que genera més polèmica: l'efecte de la immigració sobre la cohesió social. Segons Paul Collier, professor d'Oxford i expert en la matèria, confiança i cooperació són dos elements que caracteritzen les economies pròsperes i modernes. Una prosperitat que es veu reforçada, al seu torn, per aquest binomi de confiança i cooperació: dos atributs estretament vinculats, ja que, sense confiança, no es pot donar cap cooperació. No obstant això, aquest cercle virtuós que s'estableix entre prosperitat-modernitat i confiança-cooperació és fràgil, ja que es basa en la confiança entre els individus d'una mateixa societat. Per aquest motiu, com s'apunta al següent article del Dossier, «Les polítiques d'immigració: no solament entrar, sinó també integrar-se», qualsevol política migratòria s'ha de centrar en la gestió ordenada dels fluxos migratoris i, sobretot, en una integració reeixida dels immigrants.

Clàudia Canals

Departament de Macroeconomia, Àrea de Planificació Estratègica i Estudis, CaixaBank

6. Existeixen diferents estudis de Gordon H. Hanson i Matthew Slaughter que mostren la importància d'aquest mecanisme en diferents economies. Així mateix, per al cas espanyol, també hi ha evidència en l'article de González, L. i Ortega, F. (2011), «How do very open economies adjust to large immigration flows? Evidence from Spanish regions», *Labour Economics*, 18(1), 57-70.

7. Vegeu Liebig, T. i Mo, J. (2013), «The fiscal impact of immigration in OECD countries», *International Migration Outlook 2013*, OECD Publishing.